

UČITELOVO POJETÍ VÝUKY

Výukový materiál pro kurz
Výtvarný projev a výchova

Učitelovo pojetí výuky

- Vzniká postupně a proměňuje se s délkou praxe
- Osobitý a nezaměnitelný přístup; vzniká **v kombinaci osobních dispozic, osobních a profesních zkušeností**
- **Prekoncepce** – časné pojetí, často negativní („*budu to dělat lépe*“) + teoretická doporučení v rámci studia
- Změny v rámci výcviku – první zkušenosti
- **Raná praxe** – uvádějící učitel, první zkušenosti, revize, přesouvání akcentů
- **Nalezené pojetí**, zpřesňování, zdůvodňování
- Další hledání, vzdělávání, kurzy
- Posuzujeme **vyhraněnost, originalnost, aktivní přístup k sebehodnocení**

UČITELOVO POJETÍ VÝUKY

se skládá z:

- Pojetí cílů
- Pojetí učiva
- Pojetí organizačních forem
- Pojetí vyučovacích metod, podmínek a prostředků
- Pojetí žáka jako jednotlivce, jeho učení a rozvoje
- Pojetí skupiny žáků a školní třídy
- Pojetí učitelské role a sebe sama jako učitele
- Pojetí role dalších účastníků pedagogického procesu

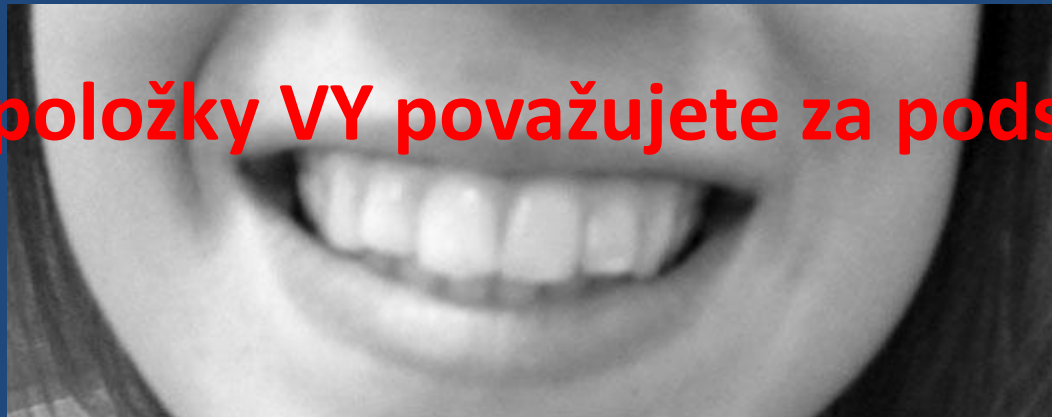

UČITELOVO POJETÍ VÝUKY

se skládá z:

- Pojetí cílů**
- Pojetí učiva**
- Pojetí organizačních forem
- Pojetí vyučovacích metod, podmínek a prostředků
- Pojetí žáka jako jednotlivce, jeho učení a rozvoje**
- Pojetí skupiny žáků a školní třídy
- Pojetí učitelské role a sebe sama jako učitele
- Pojetí role dalších účastníků pedagogického procesu

Které položky VY považujete za podstatné?

POJETÍ CÍLŮ

- Učitel má konkrétní představu a výsledcích svého působení na žáky:
- *V mém předmětu je nejdůležitější, aby žák*
- *... (seřadit cíle podle úrovně: zájem výkon)*
- *Netrvám, jako kolegové, na tom aby žáci ...*
- *Snažím se, aby žáci ...*
- *Pro život je nejdůležitější, aby ...*
- ***Máte už vlastní představu o cílech výtvarné výchovy, kterou budete učit?***

Cíle výuky

- •Výukové cíle jsou tradičně děleny do tří domén. Je to **doména kognitivních cílů** (vzdělávacích, viz např. Skalková (2007)), **afektivních cílů** a **psychomotorických cílů**.
- •V české literatuře se objevuje ještě **osobnostně-sociální doména cílů** kurikula. (Klapko 2010, Fišerová 2015)

CÍLE VÝUKY VÝTVARNÉ VÝCHOVY

- **Kognitivní cíle:** co a na jaké úrovni se naučí; jak zvládá **samostatnou tvůrčí činnost;**
- **Afektivní cíle:** zájem, prožitek, postoje ...
- **Psychomotorické cíle:** nácvik dovedností, jistota v používání nástrojů a médií ...
- **Sociálně osobnostní cíle:** socializační vliv; sebepoznání ...

!Vytvoření „výkresu“ nemůže být cílem výuky!

Tabulka možných úrovní znalostí faktů

Znalost faktů	Základní informace: jména, data, dílčí obsahy, názvy děl, zařazení do slohů a směrů, výrazové prvky
Konceptuální znalost	Významy díla, koncepty a vazby mezi nimi, způsoby jejich vytváření, působení díla, uspořádaná znalost
Procedurální znalost	Znalost obecných vlastností jevu, schopnost je vzájemně porovnat, přiřazení jevu do skupiny ostatních (např. určení příslušnosti k uměleckému směru na základě rozpoznání podstatných vlastností díla)
Metakognitivní znalost	Poznání „mechanismů působení“, proč to na mě tak působí a jak to udělám, aby to působilo..., vzhled do účinnosti díla

POJETÍ UČIVA

- Vlastní aktivní definice toho, co je učivem výtvarné výchovy
- Zdroje informací při přípravě (pozor na staré osnovy, staré zdařilé žákovské práce!)
- Odborná literatura, beletrie, jiná média
- Technická modernizace výuky
- Inovace témat, námětů, úkolů, žákovských činností (vlastní materiály, vlastní témata prezentací)
- Práce s RVP
- *Je dobře, že mohu zařadit ...*
- *Připravuji vlastní studijní materiály ...*

POJETÍ ŽÁKA A TŘÍDY

- *Žáci v tomto ročníku obvykle ...*
- *Trvám na tom, aby každý žák ...*
- *Nevadí mi, když žák třeba ...*
- *S talentovanými žáky pracuji takto ...*
- *Dokážu odhadnout žáka, který ...*
- *Dobře se mi učí ve třídách, které ...*
- *Vadí mi, když některá třída ...*

POJETÍ UČITELE A JEHO ROLE

- *Učitel by obecně vzato měl ...*
- *Začínajícímu učiteli bych řekl, že nejdůležitější je ...*
- *Domnívám se, že nejvíc se mi daří ...*
- *Uvědomuji si, že mi dělá problémy ...*

POJETÍ (EFEKTIVNÍCH) VYUČOVACÍCH POSTUPŮ

- Uvažování o jejich volbě a způsobu použití
- Promýšlení způsobů a metod podněcování aktivity, samostatnosti a tvořivosti žáků
- Východisko pro učitelovo hodnocení výsledků a sebehodnocení vlastního působení
- Zahrnuje kognitivní a afektivní složku
- Je implicitní, individuální, relativně stabilní; závisí na učitelových dovednostech, tvořivosti a pedagogických zkušenostech
- Není plně uvědomované; učitel často pracuje intuitivně

POJETÍ ORGANIZAČNÍCH FOREM, METOD A PROSTŘEDKŮ

- Charakterizuje učitele jako představitele spíše transmisivního nebo spíše konstruktivistického pojetí
- *Na začátku a na konci si sedneme do kruhu...*
- *Žáci mají vždy možnost volby prostředků ...*
- *Žáci si mohou vybírat z nabídnutých témat ...*
- *Každý si to musí aspoň zkusit ...*
- *Obvykle to dělám tak, že ...*
- *Osvědčil se mi tento způsob ...*
- *Obvykle hodnotím takto ...*
- *Když část žáků nepracuje, řeším to takto ...*

POJETÍ OSTATNÍCH ÚČASTNÍKŮ

- *Rodiče by raději měli/neměli ...*
- *Je mnoho rodičů, kteří si myslí, že škola ...*
- *Málokdy se stane, že rodiče ...*
- *Domnívám se, že ředitel školy by si měl u učitelů všímat ...*

UČITELOVO POJETÍ VÝUKY

- IMPLICITNÍ (skryté uvnitř činností)
- SUBJEKTIVNÍ
- SPONTÁNNÍ
- RELATIVNĚ NEUVĚDOMOVANÉ
- ORIENTOVANÉ (vždy někam směřuje)
- STEREOTYPNÍ
- RELATIVNĚ STABILNÍ

FUNKCE UČITELOVA POJETÍ VÝUKY

- projektivní – co a jak chce dělat
- selektivní – co pokládá za důležité
- motivační – co ho motivuje, co odrazuje, čemu se brání
- regulační – jak se rozhoduje, které postupy preferuje
- konativní – o co se snaží, jak jedná
- hodnotící – jak a podle čeho (sebe) hodnotí
- rezultativní – jakých výsledků dosahuje

METODY UČITELSKÉ PŘÍPRAVY A SEBEREFLEXE

METODA	VÝZNAM SEBEREFLEXE
SOCIÁLNĚ KOMUNIKATIVNÍ MIKROVÝSTUPY	Zdůvodnění návyku hodnotit/sebehodnotit Utváření základních pozorovacích, hodnotících a sebehodnotících dovedností
VÝUKOVÉ SIMULACE	Vytváření elementárních profesních představ Ověřování a rekonstrukce činnosti
PŘÍMÁ HOSPITACE (NÁSLECH)	Porozumění výchovně vzdělávací situaci jako jednotě připraveného a okamžitého
MIKROVÝSTUPY VE ŠKOLE	Srovnávání reflexivních a sebereflexivních popisů z dílčích výukových situací
VYUČOVACÍ POKUSY	Elaborace s celkovým pedagogickým působením Praktická konstrukce nové činnosti

✓ VNITŘNÍ SVĚT UČITELE

CÍLE - učitelovy záměry ve výuce
další cíle sledované učitelem
učitelovo plánování výuky

UČIVO – učitelovo pojetí kurikula
učitelovy implicitní teorie učiva
učitelovo pojetí předmětu

METODY A FORMY – metodická koncepce vyučování

ŽÁK, ŽÁCI, TŘÍDA – učitelovo pojetí žáka
učitelův obraz o žákovi
učitelovy implicitní teorie žáka
učitelovo pojetí třídy

UČITELSKÁ ROLE, JÁ JAKO UČITEL – pojetí učitelské role
učitelův postoj k pedagogické činnosti

VNITŘNÍ SVĚT UČITELE

POJMY SESKUPENÉ PODLE ÚROVNĚ OBECNOSTI:

✓ **NEJOBECNĚJŠÍ:**

Subjektivní svět jedince

Běžná filosofie

Koncepce a pojetí světa

Každodenní pedagogická filozofie

VNITŘNÍ SVĚT UČITELE

✓ **STŘEDNÍ ÚROVEŇ OBECNOSTI:**
(TÝKÁ SE PROFESE UČITELE)

Procesuální složka

Kognitivní složka reprezentující soubor názorů

Kognitivní a hodnotová složka

Emocionální složka

Základ pro jednání

Základ pro vnímání a hodnocení pedagogické reality

Jednota kognitivní a akční složky

Percepční složka

VNITŘNÍ SVĚT UČITELE

✓ NIŽŠÍ ÚROVEŇ OBECNOSTI (KONKRÉTNÍ POJMY)

Cíle

Učivo

Metody a formy

Žák, žáci, třída

Učitelská role a já jako učitel

Bloomova taxonomie kognitivních cílů

- **znalost** (*knowledge*) definovaná tak, že zahrnuje chování a testové situace, kdy se zdůrazňuje zapamatování představ, učiva nebo jevů, a to buď rozpoznáním nebo vyvoláním z paměti;
- **pochopení/porozumění** (*comprehension*) zahrnuje vzdělávací cíle, chování nebo odpovědi, které představují pochopení/porozumění doslovného sdělení v rámci komunikace;
- **aplikace/použití** (*application*) následuje po pochopení. Bez pochopení není žák schopen požadovanou metodu, teorii, princip nebo abstrakci používat;
- **analýza** (*analysis*) zdůrazňuje rozbor učiva na jeho základní části/složky a odhalení vztahů mezi jeho částmi a pochopení způsobů, jak jsou tyto části/složky uspořádané;
- **syntéza** (*synthesis*) je definovaná jako skládání složek a částí tak, aby tvořily celek. To je proces, ve kterém se pracuje se složkami, částmi a tak dále. Ty se kombinují tak, aby vytvořily uspořádání (*pattern*) nebo strukturu, která předtím nebyla zřejmá/jasná;
- **hodnocení** (*evaluation*) je definované jako uvažování ve vztahu k nějakému záměru hodnotit, jako jsou představy, práce, řešení, metody, učivo atd. Používají se kritéria a standardy hodnocení rozsahu.

Bloomova taxonomie revidovaná

ZNALOSTNÍ DIMENZE	DIMENZE KOGNITIVNÍHO PROCESU					6. Tvořit
	1. Zapamatovat	2. Rozumět	3. Aplikovat	4. Analyzovat	5. Hodnotit	
A. Znalost faktů (faktuální znalost)						
B. Konceptuální znalost						
C. Procedurální znalost						
D. Metakognitivní znalost						